

Φιλαναγνωστικές δράσεις με επίκεντρο την πολιτιστική κληρονομιά του σχολείου και ένα βιβλίο γνώσεων*

Παπαδημητρίου Δήμητρα,
εκπαιδευτικός, κάτοχος μεταπτ. διπλώματος ΠΤΔΕ Παν. Αθηνών, υποψ. διδάκτορας
Τ.Ε.Π.Α.Ε. του ΑΠΘ
Κυριακοπούλου Ελένη,
εκπαιδευτικός, κάτοχος μεταπτ. διπλώματος Π.Τ.Ν. Παν/μίου Δυτικής Μακεδονίας

Η εισήγηση αναφέρεται σε ένα πρόγραμμα φιλαναγνωσίας με τους μαθητές της Ε' και Στ' τάξης του 14^{ου} Δημ. Σχ. Αθηνών, με αφορμή την πρόσκτηση από το σχολείο της προσωνομία «Δημήτρης Πικιώνης» ήτοι, του ονόματος του δημιουργού του. Πρόκειται για μια πρόταση αξιοποίησης πολιτιστικής κληρονομιάς, όπου με επίκεντρο την προσωπικότητα του δημιουργού του κτηρίου αναπτύσσονται δράσεις φιλαναγνωσίας με τελικό στόχο τη δημιουργία ενός πολυβιβλίου γνώσεων.

Το κτήριο που στεγάζεται το 14^ο Δ.Σ. Αθηνών είναι πρώιμο έργο του ελληνικού μοντερνισμού, δημιούργημα του αρχιτέκτονα, ζωγράφου και στοχαστή Δημήτρη Πικιώνη. Ο Πικιώνης ήταν μία πολυσχιδής προσωπικότητα, καθηγητής του ΕΜΠ, μέλος της Ακαδημίας Καλών Τεχνών του Μονάχου και της Ακαδημίας Αθηνών. Μελετητής της μακραίωνης ελληνικής παράδοσης (λαϊκής τοπικής, και αρχαίας) αλλά και ανήσυχο πνεύμα της εποχής του, ανοιχτός στο καινούριο, με καλλιτεχνικές σπουδές στην Ευρώπη, εισήγαγε τον μοντερνισμό στην αρχιτεκτονική το 1932, με τον ρυθμό Μπάου Χάουζ,¹ ρυθμός του σχολείου μας, και κατόπιν πέρασε στην αισθητική γραμμή της Γενιάς τους 30, της επίμονης αναζήτησης και έκφρασης της ελληνικότητας στη μοντέρνα τέχνη (Πικιώνης, 1994:53, Φιλιππίδης, 1984)². Οι αισθητικές του αναζητήσεις επίσης, προχωρούν και πέρα από τον εμπλουτισμό του μοντέρνου, με το λαϊκό. Ο Πικιώνης «ανάγεται» «στη μία και αδιαίρετη παράδοση του κόσμου»,³ προσπαθεί δηλαδή, να εμπλουτίσει τη μοντέρνα αρχιτεκτονική με κοινά πολιτισμικά στοιχεία των διαφόρων λαών, που είναι τα λεγόμενα αρχετυπικά στοιχεία, όπως τα ανιχνεύουν οι κοινωνικοί ανθρωπολόγοι. Ένα άλλο βασικό στοιχείο του έργου του είναι η περιβαλλοντική συνιστώσα. Σε μια εποχή που η άνοδος του βιομηχανικού πολιτισμού ήθελε τα πάντα να υποτάσσονται στο κέρδος, ο Πικιώνης σχεδίαζε τα έργα του με

¹Το Μπάου Χάουζ ήταν μια γερμανική σχολή βιομηχανικού σχεδίου και αρχιτεκτονικής που ιδρύθηκε από τον αρχιτέκτονα Βάλτερ Γκρόπιους. Είχε όραμα τη δημιουργία ενός νέου τύπου κτηρίου του μέλλοντος, το οποίο θα συνδύαζε την αρχιτεκτονική, τη ζωγραφική και τη γλυπτική σε μία ενιαία φόρμα. Πίστευε ότι η νέα ιστορική περίοδος που ξεκινούσε με το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου έπρεπε να απεικονιστεί αισθητικά με ένα νέο αρχιτεκτονικό ύφος λειτουργικό και φτηνό αλλά ταυτόχρονα με καλλιτεχνικές αξιώσεις. Η Σχολή λειτούργησε από το 1919 μέχρι το 1933. Η φιλελεύθερη πνοή του αποτέλεσε το κόκκινο πανί» για τους Ναζί και απαγορεύτηκε μαζί με τον εξπρεσιονισμό ως «εκφυλισμένη τέχνη». Το σχολείο του Λυκαβηττού είναι χαρακτηριστικό δείγμα της αρχιτεκτονικής του Μπάου Χάουζ.

² Πρόκειται για τα αυτοβιογραφικά σημειώματα του Πικιώνη με χρονολογία 1940.

³ Η αναζήτηση αυτή βρήκε έκφραση στην κατασκευή του παιδικού κήπου της Φιλοθέης, στο θέατρο Κοτοπούλη, αλλά και στοιχεία της υπάρχουν και στη διαμόρφωση των χώρων γύρω από την Ακρόπολη.

απόλυτο σεβασμό στο περιβάλλον. Για εκείνον, «η φύση πρέπει να γίνει τέχνη» (Πικιώνης, 1994:37). Το κτήριο πρέπει να σέβεται τη μορφολογία του εδάφους, να προσαρμόζεται το κτήριο στο έδαφος και όχι το έδαφος στο κτήριο. Η καλλιτεχνική του ευαισθησία και η αισθητική του φιλοσοφία είναι πολύτιμη σήμερα, καθόσον οι μεγάλοι διανοητές είναι διαχρονικοί, συνομιλούν με όλες τις εποχές και γι' αυτό στο 14^ο Δ. Σ. Αθηνών θελήσαμε να αξιοποιήσουμε αυτή την κληρονομιά του σχολείου.

Ο Πικιώνης, δηλαδή, γίνεται ο εμπνευστής ενός προγράμματος φιλαναγνωσίας. Οι μαθητές μαθαίνουν για το σχολείο τους, γνωρίζουν την ιστορική και καλλιτεχνική του αξία, μαθαίνουν για το δημιουργό του, τη ζωή του και την καλλιτεχνική του προσφορά και γύρω από αυτό αναπτύσσουν δράσεις φιλαναγνωσίας. Δηλαδή, η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος σχετίζεται με τη συναισθηματική και λογική ταύτιση που κάνει ο μαθητής (Goleman, 1998: 59-62). Το σχολείο του μαθητή έχει γενική αναγνώριση ως σπουδαίο νεότερο μνημείο και γι' αυτό έχει και όνομα. Ο μαθητής ανήκει σ' αυτό, στην κοινότητα των μαθητών του, ταυτίζεται με αυτό, το όνομα του σχολείου είναι μέρος της ταυτότητάς του, και αυτό τον κινητοποιεί για να μάθει οτιδήποτε σχετίζεται με το σχολείο. Πρόκειται για καλλιέργεια εσωτερικού ενδιαφέροντος μέσα από την ενσυναίσθηση και τη γνώση (Τριλιανός, 2002).

Οι άξονες του προγράμματος το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη, είναι οι εξής: οι μαθητές διεισδύουν σε έννοιες που σχετίζονται με το έργο του Πικιώνη και που είναι, α)Λαϊκή Παράδοση - Μοντερνισμός - Μοντερνισμός και Παράδοση, β)Φύση και Τέχνη – Δόμηση με σεβασμό στο φυσικό και αστικό περιβάλλον. Το πρόγραμμα πραγματοποιείται από τέσσερα τμήματα της Πέμπτης και της Έκτης τάξης σε ομάδες, δύο, τριών ή τεσσάρων μαθητών ή κατά μόνους με τη συμμετοχή και τη βοήθεια του γονιού ενήλικα. Οι εργασίες παρουσιάζονται στην τάξη ώστε να γίνουν κτήμα όλων και στο τέλος θα παρουσιαστούν σε κοινή συνεδρία στο θέατρο του σχολείου και με την κατάλληλη επιλογή θα δημιουργηθεί ένα μικτό, πολυβιβλίο με κείμενα και φωτογραφικό υλικό το οποίο με τη συνδρομή του Συλλόγου Γονέων θα εκδοθεί. Έτσι μέσα από τη συνένωση των εργασιών, θα γίνουν όλοι μέτοχοι του συνόλου του υλικού, ώστε οι δραστηριότητες να ανταποκρίνονται στη βασική αρχή της ολιστικής μάθησης, σύμφωνα με την οποία η μάθηση πραγματώνεται πληρέστερα και επέρχεται οικοδόμηση νόησης, όταν ο μαθητής αντιλαμβάνεται το όλον και τη συσχέτιση των μερών που διέπουν τα μέρη που το συναποτελούν (Shoemaker, 1989). Το κίνητρο είναι ισχυρό. Οι μαθητές θα γίνουν μικροί συγγραφείς. Ο κάθε μαθητής θα αποκτήσει το δικό του βιβλίο για την ταυτότητα του σχολείου, για τη δική του ταυτότητα.

Οι στόχοι του προγράμματος είναι πρωτίστως αξιακοί και συναισθηματικοί (Bigge, 1990: 331,⁴ Goleman, 1998) και δευτερευόντως γνωσιακοί. Η αναγνωστική εμπειρία οδηγεί στη εδραίωση μιας αντίληψης ζωής, πως μας αξίζει ένα άλλο αστικό περιβάλλον που θα υπηρετεί τις ανάγκες μας με ταυτόχρονο σεβασμό στη φύση, στη συνειδητοποίηση του εαυτού μας ως πολιτισμικού συνόλου σε έναν κόσμο τις αλλαγές του οποίου μπορούμε και πρέπει να ακολουθούμε χωρίς να απαρνούμαστε στοιχεία της δικής μας ταυτότητας, στην καλλιέργεια συναισθήματος για τα μνημεία του τόπου,

⁴Ο συγγραφέας αναπτύσσει την άποψη του παιδαγωγού J. Bruner πως η μάθηση θα πρέπει «να δημιουργεί έναν καλύτερο ή πιο ευτυχημένο, ή πιο θαρραλέο, ή πιο ευαίσθητο, ή πιο έντιμο άνθρωπο».

στην ευαισθητοποίηση για τη διατήρησή τους. Στόχος είναι η αναγνωστική εμπειρία μέσα από την έκπληξη, την ανακάλυψη, τη δημιουργία, το σεβασμό στην εμπειρία των παιδιών, να μετατραπεί σε απόλαυση. Το πρόγραμμά μας δεν ακολουθεί τα αυστηρά και τυποποιημένα στάδια των projects. Δανείζεται στοιχεία από αυτές τις διδακτικές πρακτικές, αλλά τα υποτάσσει στις δυνατότητες και στα ενδιαφέροντα των μαθητών, όπως αυτά εκτυλίσσονται με την εμπλοκή των παιδιών σε δραστηριότητες. Γι' αυτό και η αξιολόγηση της εργασίας δεν αφορά την αξιολόγηση της συνεργασίας ή της διαχείρισης του χρόνου κ.λπ., αλλά είναι μια κατά ομάδες αναστοχαστική δραστηριότητα, έκφρασης συναισθημάτων και κοινοποίησής των στους άλλους (Goleman, 1998: 167-169), που αφορά στο τι συγκίνησε τα παιδιά και στο τι αποκόμισαν από αυτή τη δραστηριότητα, καθώς εξελίσσεται το πρόγραμμα. Πρόκειται, δηλαδή για «αναστοχασμό στην πράξη» σύμφωνα με την ορολογία της Schon (Schon, 1983)⁵ και αφορά σε ερωτήματα, του τύπου, «ποια προσωπικότητα της Γενιάς του 30 θα ήθελες να συναντούσες», «αν ζούσε ο Πικιώνης, τι θα έλεγε για τη δική μας πόλη», κ.λπ. Τέτοιου είδους δραστηριότητες αποτελούν εκτός των άλλων και συναισθηματική αποφόρτιση του παιδιού.

Στο πρόγραμμα εκτός από τους δασκάλους των τάξεων, συμμετέχουν και οι εκπαιδευτικοί των εικαστικών, της μουσικής, της πληροφορικής και της θεατρικής αγωγής, ώστε να επιτυγχάνεται η εμπλοκή των μαθητών σε ποικιλία δραστηριοτήτων και να ικανοποιούνται και να καλλιεργούνται έτσι, με βάση τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner, οι ιδιαίτερες ατομικές ψυχολογικές λειτουργίες του καθενός (Gardner, 2010).⁶ Η εμπλοκή αυτή όλων των διδακτικών αντικειμένων στο πρόγραμμα υποστηρίζεται και από θεωρητικούς της ολιστικής μάθησης επίσης (Clark 1988, Shoemaker, 1989⁷, Hannaford, 1995, Walker, 1995, Ματσαγγούρας, 2003), οι οποίοι εκτός της αρχής που προαναφέρθηκε, υποστηρίζουν ότι το άτομο είναι μια ολότητα ψυχοβιολογική και επομένως η οικοδόμηση γνωστικών δομών δεν πραγματώνεται παρά με την εμπλοκή όχι μόνο των λογικών αλλά και των συναισθηματικών και των σωματικών λειτουργιών του ατόμου.

Οι μαθητές με την ανάπτυξη διαμαθητικής επικοινωνίας, με το διαμεσολαβητικό ρόλο των δασκάλων, αλλά και των γονιών προσανατολίζονται σε διερευνητικές δραστηριότητες με τη χρήση ποικίλων μέσων, όπως βιβλίων, προβολών

⁵«Αναστοχασμός στην πράξη» (Reflection –in-action) ορίζεται από την Schon ως η ικανότητα να σκέφτεται και να συναισθάνεται κανείς, τι κάνει την ώρα που το κάνει, διότι μόνο διαλογιζόμενος πάνω σε γεγονότα που παράγει και εκφράζοντας τα συναισθήματά του, μπορεί να αξιοποιήσει την εμπειρία αυτή σε νέες καταστάσεις. Αντίθετα ο «αναστοχασμός για την πράξη», γίνεται με το τέλος μιας δραστηριότητας και έχει χαρακτήρα απολογιστικό.

⁶ Σύμφωνα με τη θεωρία που ανέπτυξε το 1983 ο Gardner, η νοημοσύνη δεν είναι ενιαία. Κάθε άτομο είναι μία σύνθεση από διαφορετικές νοητικές ικανότητες ήτοι διακριτούς τύπους νοημοσύνης που εδράζονται σε κέντρα του εγκεφάλου, αλληλεπιδρούν και αλληλοσυμπληρώνονται. Έτσι κάθε άτομο καθίσταται ικανό να επιλύει με το δικό του ιδιαίτερο τρόπο προβλήματα και να δημιουργεί τα αποκλειστικά δικά του έργα.

⁷Η Shoemaker υποστηρίζει ότι η ενοποιητική εκπαίδευση αντικατοπτρίζει πληρέστερα την αλληλεξάρτηση της πραγματικής ζωής και επομένως η εμπλοκή του σώματος, της λογικής, των συναισθημάτων, της διαίσθησης στη μαθησιακή διαδικασία έχει ως αποτέλεσμα να «ενοποιεί τη γνώση και παρέχει μια ευρύτερη κατανόηση απ' ότι θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη σπουδή των μερών ανεξάρτητα».

βίντεο, δίσκων ακτίνας, και βέβαια τη χρήση του διαδικτύου. Η εκκίνηση του προγράμματος έγινε σύμφωνα με τις προτάσεις- θέσεις έναρξης διαθεματικών προγραμμάτων σύμφωνα με τις θέσεις του Ματσαγγούρα, ως εξής: (Ματσαγγούρας, 2003:278). α) Με την προκαταρκτική προετοιμασία των εκπαιδευτικών η οποία πραγματοποιήθηκε: με τα κατάλληλα βιβλία που χάρισε στο σχολείο μας η Αγνή Πικιώνη, κόρη του αρχιτέκτονα, με ενδοσχολική επιμόρφωση, που διεξήχθη με τη βοήθεια λογισμικού που προετοιμάσαμε, ώστε οι εκπαιδευτικοί να νιώθουν σιγουριά και αυτοπεποίθηση για το αντικείμενό τους και με τη συνεδρίαση των εκπαιδευτικών που θα συμμετείχαν στο πρόγραμμα, ώστε να ορίσουν τον καταμερισμό των βασικών δραστηριοτήτων κατά τάξη. β) Με εισαγωγικό μάθημα στους μαθητές, κομβικό σ' αυτή τη διαδικασία, για την πρόσκτηση βασικών εννοιών και γνώσεων, τη γνωστοποίηση και προβληματοποίηση του θέματος (Katz & Chard 2004:183-187), το οποίο πραγματοποιήθηκε με λογισμικό που προβλήθηκε συγχρόνως και στις τέσσερις τάξεις στο θέατρο του σχολείου. Το έναυσμα για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα ήταν πολύ ισχυρό, καθώς οι μαθητές μαθαίνοντας για τη ζωή και το έργο του δημιουργού του σχολείου και το εύρος της επιστημονικής και καλλιτεχνικής του προσφοράς, συνειδητοποίησαν την ιδιαιτερότητα του σχολείου τους. Η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος εκδηλώθηκε, όταν τους ζητήθηκε να πουν λέξεις και φράσεις που σχετίζονται με όσα άκουσαν και είδαν. Έννοιες και ονόματα όπως: μοντερνισμός, παράδοση, λαϊκή τέχνη, ρυθμός Μπάου Χάουζ, περιοδικό Τρίτο Μάτι, Παρθένος, Ντε Κίρικο, Μπουζιάνης, Σεζάν, Τσαρούχης, Κόντογλου, Πολυκατοικία της οδού Χεύδεν, Μιτσάκης, Παπαλουκάς, αστικό περιβάλλον, εποχή βιομηχανικής ανόδου, λαϊκοί ζωγράφοι, γενιά του 30, κ.λπ, προφέρονταν με τόση άνεση από τους μαθητές που μας εξέπληξαν όλους.

Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται και πολλές απ' αυτές βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη είναι οι εξής:

1. Η εκτύλιξη των δραστηριοτήτων ξεκίνησε με την καταγραφή ηλεκτρονικών διευθύνσεων και βιβλίων που έχουν αφιερώματα για τον Πικιώνη. Πρόκειται για δραστηριότητα που ανέλαβαν ομάδες από όλες τις τάξεις. Η δραστηριότητα αυτή είναι ανοιχτή, ώστε ο κατάλογος να αυξάνει καθώς προχωράει η έρευνα.

2. Η σχέση του Πικιώνη με το φυσικό περιβάλλον είναι μια βασική παράμετρος ανάπτυξης του προγράμματος. Η προσέγγιση άρχισε με τη φυσική παρατήρηση του σχολείου και τη διατύπωση συμπερασμάτων για την κλιμακωτή κατασκευή του κτηρίου, ώστε να ακολουθεί την κλίση του λόφου του Λυκαβηττού. Αυτή η άποψη «της προσαρμογής του κτηρίου στο έδαφος» που ανιχνεύεται και σε άλλα έργα του Πικιώνη, σε συνδυασμό και με την εύρεση κειμένων του για το φυσικό περιβάλλον και τις ανησυχίες που διατυπώνει για μια δόμηση δίχως όρια, φέρει τις φιλαναγνωστικές δραστηριότητες σε σχέση με τη φύση. Η σύγκριση φωτογραφιών του σχολείου της εποχής εκείνης με φόντο τη νεοκλασική Αθήνα με φωτογραφίες του όγκου της μπετονόπολης σήμερα, υπήρξε η απαρχή των προβληματισμών για το αστικό τοπίο, και κατέληξε στο διάβασμα του μυθιστορήματος του Μάνου Κοντολέων, *Ο Εέ από τα άστρα*, όπου τα παιδιά «χτίζουν» τη δική τους ονειρική-ουτοπική πόλη. Παρακινούμενα από το βιβλίο τα παιδιά κάνουν συγκρίσεις και διατυπώνουν προτάσεις για τη δική τους ονειρική πόλη, εκφράζονται αισθητικά, με συλλογικό έργο που έχει θέμα «Μια

λειτουργική πόλη»-. Επίσης αναπτύσσουν δραστηριότητες δημιουργικής γραφής με έμφαση στην έκφραση συναισθημάτων με τίτλο «Η Αθήνα στο πέρασμα του χρόνου» και πραγματοποιούν περιβαλλοντικές δράσεις για τον περιοδικό καθαρισμό του πευκόφυτου χώρου του σχολείου. Η επίσκεψη του συγγραφέα που έχει οριστεί στο κοντινό μέλλον θα ενισχύσει τη φιλαναγνωστική στάση των παιδιών. Επίσης η διασκευή του μυθιστορήματος σε θεατρικό από τη θεατρολόγο του σχολείου, με την ενσωμάτωση στο λόγο των ηρώων, απόψεις του Πικιώνη, για τη δόμηση που έγινε με κείμενα που επέλεξαν τα παιδιά και η συμμετοχή των μαθητών για το ανέβασμα θεατρικής παράστασης, στο τέλος της σχολικής χρονιάς, θα ολοκληρώσει αυτή τη φιλαναγνωστική δραστηριότητα. Τα αποτελέσματα της θετικής ανταπόκρισης των παιδιών φάνηκαν, όταν με δική τους πρωτοβουλία συνέθεσαν ένα θεατρικό-δρώμενο με περιεχόμενο την υποταγή της αστικής δόμησης στο κέρδος και τις καταστρεπτικές συνέπειές της και το οποίο παρουσιάστηκε στο πλαίσιο διάλεξης που έγινε στο σχολείο μας για τον σπουδαίο αυτό στοχαστή.

3. Τα παιδιά βρήκαν κείμενα που κατέγραψαν τις απόψεις του Πικιώνη για τη φιλία και τους φίλους του στην παιδική και ενήλικη ζωή του, για τους γονείς του, για τους δασκάλους του και ανέπτυξαν προβληματισμούς σχετικά με τους δικούς τους «σημαντικούς άλλους». Συζήτησαν για βιβλία λογοτεχνικά ή ταινίες, κόμικς κλπ, που αναδεικνύουν τη φιλία, τη σχέση δασκάλου - μαθητή, τις οικογενειακές σχέσεις και εντόπισαν κάποια από αυτά στη βιβλιοθήκη του σχολείου, όπως: *Το τετράδιο των συμπτώσεων*, της Μαρίας Αγγελίδου, *Ένα σακί μαλλιά*, του Παντελή Καλιότσου, *Τα δελφινάκια του Αμβρακικού*, του Ντίνου Δημόπουλου, *Ντάνι ο πρωταθλητής του κόσμου*, του Ρόαλντ Νταλ, *Τα φαντάσματα της σοφίας*, του Μάνου Κοντολέων, κ.ά.. Επέλεξαν λογοτεχνικά κείμενα για τη φιλία, ως υλικό για το πολυβιβλίο, δίπλα σε σχετικά κείμενα του Πικιώνη. Η συζήτηση επεκτάθηκε στους «σημαντικούς άλλους» για τον Πικιώνη. Μια μαθήτρια βρήκε τα *Άπαντα* του Λάμπρου Πορφύρα, ο οποίος είναι ξάδερφος του αρχιτέκτονα. Ο Πικιώνης αναφέρει πως ήταν πολύ τυχερός να έχει ξάδελφο έναν ποιητή και πως από τα χείλη του πρωτάκουσε ποίηση και ήρθε σε επαφή με το έργο του Σολωμού (Πικιώνης, 1994:15). Οι μαθητές διάβασαν ποιήματα του Πορφύρα και του Σολωμού και επέλεξαν κάποια που θα συμπεριληφθούν στο προαναφερόμενο πολυβιβλίο. Μια ομάδα μαθητών εντόπισε τη σχέση του Πικιώνη με την ποίηση και σε βιβλία της βιβλιοθήκης του σχολείου μας ανακάλυψε τη στενή σχέση του ποιητή με τον Άγγελο Σικελιανό, την αναπαράσταση - πρόταση του Πικιώνη για το Δελφικό Κέντρο που δεν εκτελέστηκε ποτέ, φωτογραφίες του Πικιώνη στους Δελφούς, τις αναφορές του Πικιώνη σε ποιήματα του Σικελιανού και του Παλαμά και αντίστοιχους προβληματισμούς του για το πώς η ποίησή τους θα μεταφραστεί σε αρχιτεκτονική άποψη.

4. Δώσαμε στα παιδιά ποιήματα των Παλαμά, Σεφέρη, Ελύτη, Ρίτσου, Σικελιανού και ζητήσαμε να επιλέξουν από ένα στίχο που θα ταίριαζε σε ένα ποίημα για το σχολείο μας. Αναπτύχθηκε έντονος προβληματισμός, έκφραση συναισθημάτων και εμπειριών. Η συνένωση όλων των επιλογών μετά από συζήτηση, κατέληξε σε ομαδικό ποίημα. Μερικοί στίχοι του: «Βιγλάτορας, βλεπάτορας από ψηλά ταμπούρια»/ «εκεί που ανοίγουνε μεγάλα σύννεφα»/ «πάνω απ' τη μετόπη τ' ουρανού»/ «όταν ο ήλιος έμπαινε σαν θρίαμβος» κλπ. Με τη σύμφωνη γνώμη της δασκάλας της μουσικής

το ποίημα θα μελοποιηθεί τη διδακτική ώρα της μουσικής, θα ηχογραφηθεί σε CD και θα καταχωρηθεί στο πολυβιβλίο.

5. Η ζωή και το έργο του Πικιώνη έδωσαν την ευκαιρία για ιστορικές συσχετίσεις, δηλαδή την αντιπαραβολή ιστορικών γεγονότων με σημεία σταθμούς της ζωής του. Σχηματίστηκαν, σε χαρτί του μέτρου, δύο παράλληλες γραμμές κειμένων και εικόνων όπου παρατίθενται: στην πρώτη, ημερομηνίες σταθμοί της ζωής του Πικιώνη με κείμενα, εικόνες, ζωγραφικά έργα, αρχιτεκτονικά σχέδια και επιστολές, στη δεύτερη τα αντίστοιχα ιστορικά γεγονότα, επίσης με ανάλογο υλικό. Η άσκηση είναι σε εξέλιξη από την Στ' Δημοτικού, καθώς προχωρά το μάθημα της ιστορίας.

6. Η σύγκριση φωτογραφιών που απεικονίζουν εσωτερικά και εξωτερικά νεοκλασικά σχολεία αρχών του 20ού αιώνα με φωτογραφίες του σχολείου του Πικιώνη, οδήγησε τα παιδιά στη συλλογή υλικού για τον αρχιτεκτονικό ρυθμό Μπάου Χάουζ, τις ανάγκες που εξυπηρετούσε η νέα αρχιτεκτονική πρόταση και από εκεί οδηγήθηκαν στη συζήτηση για τις έννοιες «νεοκλασικό» και «μοντέρνο». Η σύγκριση του Πειραματικού Σχολείου της Θεσσαλονίκης, έργο του Πικιώνη επίσης, με το δικό μας σχολείο οδήγησε στην κατανόηση, των εννοιών «μοντέρνο» και «μοντέρνο με στοιχεία παράδοσης». Πληθώρα βιβλίων με πληροφορίες για τη λαϊκή τέχνη και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, ήρθαν στην τάξη από τις βιβλιοθήκες των παιδιών και τη σχολική βιβλιοθήκη και εκτέθηκαν για έρευνα. Τα παιδιά συνέκριναν τις λαϊκές μορφές του Πικιώνη με εκείνες του Θεόφιλου, και συζήτησαν για την προσπάθεια του δημιουργού να συνθέσει τις λαϊκές μορφές με τη μοντέρνα τέχνη του Πικάσο. Η Γενιά του '30 και η αναζήτηση της ελληνικότητας στην τέχνη, με ποιήματα του Ελύτη και του Σεφέρη κλπ, η συλλογή φωτογραφικού υλικού, έργων και κειμένων καλλιτεχνών της Γενιάς του '30 από πληθώρα βιβλίων της σχολικής βιβλιοθήκης, ήρθε ως φυσική συνέπεια των ανωτέρω. Η σχέση των δημιουργών της γενιάς του '30 με τον Πικιώνη μέσα από ανταλλαγή επιστολών, ταχυδρομικών δελτίων, φωτογραφιών, οι απόψεις τους για τον Πικιώνη και του Πικιώνη για εκείνους, αύξησε το ενδιαφέρον και κατέληξε σε επίσκεψη στο Μουσείο Χατζηκυριάκου-Γκίκα. Οι δράσεις αυτές οδήγησαν στο διάβασμα του λογοτεχνικού βιβλίου *Εφτά ορφανά μολύβια... εφτά ιστορίες*, της Φ. Φραγκούλη, με θέμα την παράδοση, την αγάπη, τη φιλία, τη δύναμη της τέχνης.

7. Τέθηκαν λογικά τα ερωτήματα: «η παράδοση μέσα στο μοντέρνο, απασχόλησε άραγε μόνο τους Έλληνες;» «Υπάρχουν παρόμοιες καλλιτεχνικές αναζητήσεις των άλλων λαών που θέλουν να διανθίσουν το μοντέρνο με τη δική τους παράδοση;». Έτσι οδηγήθήκαμε σε άλλη δραστηριότητα που βρίσκεται σε εξέλιξη. Οι μαθητές συνέθεσαν κείμενο, αποτέλεσμα ομαδικής εργασίας, ως άσκηση δημιουργικής γραφής και το απέστειλαν στις πρεσβείες χωρών Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Ισπανίας, Μεξικού, Σερβίας. Στο κείμενο ζητούν υλικό με πληροφορίες για την έκφραση της δικής τους παράδοσης στη μοντέρνα τέχνη. Η επιστολή θα γίνει και ηλεκτρονικά με το δάσκαλο της πληροφορικής και θα αποσταλεί με ηλεκτρονικό μήνυμα.

8. Η επίσκεψη στο σχολείο της διευθύντριας του Τμήματος Αρχιτεκτονικής του Μουσείου Μπενάκη, κ. Μάρως Αδάμη και η συζήτηση με τους μαθητές για το σχολείο τους, για το πώς ο νέος ρυθμός υπηρετούσε τις ανάγκες της εποχής, γέννησε νέους προβληματισμούς. Η πληροφορία ότι ο Πικιώνης έφτιαξε το σχολείο με γνώμονα τις προηγμένες παιδαγωγικές αντιλήψεις της εποχής, οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η

σχέση δασκάλου μαθητή δεν ήταν πάντα η ίδια. Οι μαθητές βρήκαν φωτογραφίες θρανίων παλαιότερων ετών που υποχρέωναν τους μαθητές να βλέπει ο ένας την πλάτη του άλλου, ενώ στα σχέδια του Πικιώνη παρατήρησαν ότι ο αρχιτέκτονας, σχεδιάζει καρέκλες και όχι θρανία, τα οποία ως γνωστόν, συνάδουν με σύγχρονες διδακτικές πρακτικές. Συζήτησαν για τις δυνατότητες που παρέχει αυτό στη διδασκαλία και ενημερώθηκαν για τις ιδέες των μεγάλων παιδαγωγών του Εκπαιδευτικού Ομίλου, τις απόψεις των οποίων ενστερνιζόταν και ο Πικιώνης. Τα παιδιά συνέκριναν και συζήτησαν για κείμενο του Δελμούζου και σχετικό κείμενο Πικιώνη.

9. Οι φιλαναγνωστικές δραστηριότητες, συνδέονται και με επισκέψεις, στον Παιδικό Κήπο της Φιλοθέης, έργο του Πικιώνη, στον περιβάλλοντα χώρο της Ακρόπολης και συμμετοχή σε πρόγραμμα του Υφυπουργείου Πολιτισμού επίσης έργο του Πικιώνη, με συνεντεύξεις μαθητών του σχολείου της δεκαετίας 30-40, τώρα πια γιαγιάδες και παπούδες των μαθητών κ.λπ.

Συμπερασματικά, η συνειδητοποίηση της ιδιαιτερότητας του σχολείου και η ταύτιση των μαθητών με αυτό δημιουργεί εσωτερικό ενδιαφέρον για μάθηση και αναπτύσσει μια δυναμική για δημιουργικές δράσεις φιλαναγνωσίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελίδου, Μαρία. *Το τετράδιο των συμπτώσεων*. Αθήνα: Παπαδόπουλος, 2005.
- Δημόπουλος, Ντίνος. *Τα δελφινάκια του Αμβρακικού*. Αθήνα: Καστανιώτης, 1988.
- Καλιότσος Παντελής. *Ένα σακκί μαλλιά*. Αθήνα: Πατάκης, 1996.
- Κοντολέων, Μάνος. *Ο Εέ από τ' άστρα*. Αθήνα: Καστανιώτης, 1999.
- Κοντολέων Μάνος. *Τα φαντάσματα της σοφίας*. Αθήνα: Πατάκης, 1996.
- Νταλ, Ρόαλντ. *Ντάνι ο πρωταθλητής του κόσμου*. Μτφρ. Αθηνά Ανδρουτσοπούλου. Αθήνα: Ψυχογιός, 1996.
- Ματσαγγούρας, Ηλίας. *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*. Αθήνα: Γρηγόρης, 2003.
- Πικιώνης, Δημήτρης. *Δημήτρης Πικιώνης – Αρχιτεκτονικό Έργο 1912-1934*. Στο: Πικιώνη, Αγνή (επιμ.) τ. Α', τχ. 2. Αθήνα: Εκδόσεις Μπάστα – Πλέσσα, 1994.
- Πορφύρας, Λάμπρος. *Άπαντα*. Αθήνα: Πηγή, 1956.
- Τριλιανός, Θανάσης. *Η παρώθηση του μαθητή για μάθηση*. Αθήνα: Ιδ. Έκδοση, τομ. Α', 2003.
- Φιλιππίδης, Δημήτρης. *Νεοελληνική Αρχιτεκτονική. Αρχιτεκτονική θεωρία και πράξη (1830-1980) σαν αντανάκλαση των ιδεολογικών επιλογών της νεοελληνικής κουλτούρας*. Αθήνα: Μέλισσα, 1984.
- Φραγκούλη, Φωτεινή. *Εφτά ορφανά μολύβια... εφτά ιστορίες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2008.
- Bigge, Morris L. *Θεωρίες μάθησης για εκπαιδευτικούς*. Μτφρ. Καντάς, Αριστοτέλης - Χαντζή, Αλεξάνδρα. Αθήνα: Πατάκης, 1990.
- Clark, Edward. T. "The Search for a new Educational Paradigm: The Implications of New Assumptions About Thinking and Learning", *Holistic Education Review*, vol. 1(1), 1988 pp. 18-25.

- Gardner, Howard. *Frames of mind: Η θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης*. Μτφρ. Γεωργίου, Πέτρος. Αθήνα: Μαραθιά, 2010.
- Goleman, Daniel. *Η συναισθηματική νοημοσύνη: Γιατί το EQ είναι πιο σημαντικό από το IQ*; Μτφρ. Παπασταύρου, Άννα. Αθήνα: ³⁸1995.
- Hannaford, Carla. *Smart Moves. Why learning is not all in your Head*. Arlington. VA: Great Ocean Publ., 1995.
- Kats, Lilian G & Chard Sylvia C. *Η μέθοδος Progett*. Μτφρ. Λαμπρέλλη Ρίτα. Επιμ. Κόνσολας, Μάνος. Αθήνα: Ατραπός. 2004.
- Walker, Dean. "Integrative Education". Education Resources Information Center, ED 390112, Jan. 1996.
- Shoemaker, Betty. "Integrative Education: A Curriculum in a Standards Based World". Education Resources Information Center, ED 311602. Oct. 1989.
- Schon, Donald. *The Reflective Practitioner: How professionals think in action*. London: Temple Smith. 1983.
-

- **Η συγκεκριμένη εργασία έχει δημοσιευτεί στο βιβλίο:**
Καλλιεργώντας τη Φιλαναγνωσία-Πραγματικότητες και Προοπτικές. Α, Κατσίκη-Γκίβαλου- Δ. Πολίτης (επιμέλεια). Αθήνα: Διάδραση, 2013, σσ. 273-283.